

בשביל כבודי, שיראו אנשים כיצד אני נכבד בעיניך.

אך עתה זה הוא כבודי בעיני האנשים, בכך שאיני נוטל ממך, והתקיים בכך רצונך, וממילא הותר הנדר, שלא נעשה על ידך אלא כדי למלאות רצונך לכבדני!

ומדייקת הגמרא: טעמא שאין נדרו נדר, משום דאמר הלה "זה הוא כבודי".

הא לאו הכי — נדר הוא.

מני, ואיזה תנא שנה משנה זו?

אי רבי אליעזר בן יעקב, הרי לדעתו, במשנתנו, כל המסרב בחברו ומדירו, נדרי זירוזין הוי!

אלא, שמע מינה: פליגי רבנן עליה. והמשנה לקמן היא לדעתם.

ודחינן: לעולם לא חולקים רבנן על רבי

אמר ליה רבא: הרי התנא קא מסתים לה סתומי להלכה זו במשנתנו, ולא אמרה במפורש, כדי שלא ינהגו קלות ראש בנדרים.

ואילו את — דרשת ליה בפירקא? (1)

איבעיא להו: האם פליגי רבנן עליה דרבי אליעזר בן יעקב במשנתנו, או לא?

ואם תמצא לומר פליגי, יש להסתפק ספק נוסף:

האם הלכתא כותיה, כרבי אליעזר בן יעקב, או לא?

תא שמע, מהא דתנן [לקמן סג ב]: האומר לחבירו קונם שאיני נהנה לך, אם אי אתה נוטל ממני לבנך בור של חיטין ושתי חביות של יין — חרי זה שאמר לו כך, יכול הוא להתיר את נדרו, שלא על פי חכם.

לפי שיכול לומר לו: כלום אמרת זאת אלא

א-כד

והיו מן הגאונים שערערו על מנהג זה, וטענו שאי אפשר להתיר נדרים בצורה שכזאת. והראשונים תיקנו לאומרו בלשון עתיד, ואין זה התרת נדרים אלא מסירת מודעה על העתיד, שכל הנדרים שנידור והיו בטלים, באם נשכח ממסירת המודעה בעת שנידור.

ומה שמעמידים כיום עוד שני אנשים ליד השליח ציבור, על אף שאין מסירת מודעה צריכה בית דין, לפי שהיא דומה להתרת נדרים, ויבואו האנשים לטעות ולומר שיש התרת נדרים ביחיד, אפילו אם איננו מומחה. דרכי משה שם. ויש מקומות, וכן נהגו בישיבות, לומר נוסח שבו גם מתירים את נדרי העבר, מיום כיפורים שעבר עד יום כיפורים זה, וגם מוסרים מודעה מיום כיפורים זה עד יום כיפורים הבא, אלא

1. ומה שנוהגים היום לומר "כל נדרי" לפני כניסת יום הכיפורים, הוא לפי שהנהיגו הגאונים, בזמנם, לומר את התרת הנדרים ברבים לפני כניסת יום הכיפורים, לפי שאין הכל בקיאים בנדרים לדעת שיש עבירה אם אינם מקיימים אותם, וכן משום שגם בנדרים מוזכר ענין הסליחה [הגר"א בסימן תרי"ט, ועיין שם בדבריו שגירסת הגאונים היא עיקר, שמתירים רק את הנדרים לשעבר].

ולכן היו מעמידים ליד הש"ץ עוד שני אנשים, כדי שיהיו שלשתם בית דין להתרת נדרים [ועיין בדרכי משה תריט ג, ובמגן אברהם תקסו י]. והדרכי משה [שם] דן בשאלה מי מתיר את הנדרים לשלשה שעומדים לפני התיבה להתיר לכולם.

אליעזר בן יעקב, והמשנה לקמן גם בשיטת רבי אליעזר בן יעקב היא.

אלא לאו רבנן היא. ומוכח שפליגי עליו רבנן!

ומודה רבי אליעזר בן יעקב בהאי, שאם לא יאמר הלה זהו כבודי שאיני נוטל ממך, דנדרא הוי, ולא נדר זירוזין הוא.

ודחינן: לא, לעולם לא נחלקן עליו, ומשנה זו גם בשיטת רבי אליעזר בן יעקב היא.

ומודה רבי אליעזר בהאי נדר, דנדרא הוי.

משום דאמר ליה המדיר, הנהנה מחברו, ומבקשו שגם הוא יהנה ממנו: לא כלבא אנא, אינני כלב שרק נהנה ואינו מהנה, דמיתהנינא מינך, ואילו אתה לא מיתהנית מינאי.

משום דאמר ליה המדיר: לאו מלבא אנא, דמהנינא לך, ואת לא מהנית לי.

אמר ליה מר קשישא בריה דרב הסדא לרב אשי: תא שמע מהמשנה לקמן בפרקנו [כז א]:

אך במשנתנו מדובר שהמהנה הוא גם המדיר, ולא הנהנה, ולכו הווי נדרי זירוזין.

נדרי אונסין, שאינם חלים, כיצד? —

תא שמע מהמשך אותה משנה לקמן:

הדירו הבירו כדי שיאכל אצלו, וחלה הוא או חלה בנו, או שעכבו נהר, הרי זה נדרי אונסין, ואינו חל.

האומר להבירו: קונם שאתה נהנית לי אם אי אתה נותן לבני כור של חיטין ושתי הביות של יין —

הא לאו הכי — נדר הוא.

רבי מאיר אומר: הרי הוא אסור עד שיתן.

מני?

וחכמים אומרים: אף זה יכול להתיר את נדרו שלא על פי חכם, לפי שיכול לומר "הריני כאילו התקבלתי", ונעשה רצונך, ושוב אין מקום לחלות הנדר, לפי שלא נדרת אלא לקיום רצונך, והרי הוא התקיים.

אי רבי אליעזר בן יעקב, לדעתו נדר זירוזין הוי!

אלא, לאו, רבנן היא, ומוכח שפליגי עליו!

ומדייקת הגמרא: טעמא דאמר "הריני כאילו התקבלתי", הא לאו הכי — נדר הוא.

ודחינן: לעולם רבי אליעזר בן יעקב היא, ולא פליגי עליו רבנן.

מני? אי רבי אליעזר בן יעקב, הרי נדר שכזה, נדרי זירוזין הוי!

ומי סברת דאדריה מזמנא לזמנא, שמדובר שהמזמין לסעודה הדיר את המוזמן?

כת, בשם רב סעדיה גאון, ומאירי בחיבור התשובה, וכן בספר הישר לרבינו תם סימן קמד, ובדברי הראשונים כאן.

שהנוהגים כך צריכים לדייק לומר בנוסח שיתאים גם לעבר וגם לעתיד.

עיין בביאור הענין ברא"ש למסכת יומא [ח

לא כך הוא. אלא דומינא המוזמן הוא זה דאדריה למזמנא למזמינו.

דאמר ליה המוזמן למזמין: האם מזמנת לי לסעודתיך?

אמר ליה המזמין: אין.

וחזר ואמר המוזמן למזמין: נדור נדר זה עליך שאם לא תאכילני בסעודה תהיה אסור בנכסי, ונדר המזמין עקב הפצרתו של המוזמן.

ועתה חלה הוא המוזמן או שחלה בנו, או שעכבו נהר, ואינו יכול לבוא לסעודה — הרי אלו נדרי אונסין, ולא נדרי זירוויין. כי את הנדר הזה לא נדר המזמין בגלל שרצה לזרו את המוזמן, אלא רק בגלל שהמוזמן ביקש ממנו לידור זאת.

תא שמע מברייתא בתוספתא [פרק ב]: יתר על כן אמר רבי אליעזר בן יעקב: האומר לחבירו קונם שאני נהנה לך אם אי אתה מתארח אצלי, ותאכל עמי פת חמה, ותשתה עמי כוס חמין, ואחרי כל זאת חלה הקפיד כנגדו ולא בא — אף אלו נדרי זירוויין.

ולא הודו לו חכמים.

ודייקנן: מאי "לא הודו לו חכמים", לאו, דאפילו בקמיותא, דהיינו אפילו במקרים

כד-ב

הקודמים, שדחתה הגמרא שיש בהם נימוק שיודו חכמים לרבי אליעזר בן יעקב, כגון שיכול לטעון שאינו כלב, או אינו מלך, בכל זאת חולקים עליו חכמים.⁽¹⁾

ושמע מינה שאכן פליגי רבנן עליה.

ומסקינן: אכן שמע מינה שנחלקו עליו בכל המקרים.

ודנה הגמרא: מאי הוי עלה? כיצד נפסקה ההלכה במחלוקת זו?

תא שמע, דאמר רב הונא: הלכה כרבי אליעזר בן יעקב.

וכן אמר רב אדא בר אהבה: הלכה כרבי אליעזר בן יעקב.⁽²⁾

מתניתין:

נדרי הבאי, שאינם נדרים — כיצד?

אמר: קונם עלי דבר זה, אם לא ראיתי בדרך הזה כעולי מצרים.

או שאמר: קונם עלי דבר זה, אם לא ראיתי נחש שעוביו בקורת בית הבד.⁽³⁾

לאכול עמו. הר"ן.

2. ומבאר הר"ן כי הגמרא גם מוכיחה שהיה מסורת בידם שנחלקו בכך, והכריעו כרבי אליעזר בן יעקב.

3. הר"ן מבאר שהמשנה מביאה שתי הלכות

1. לפי שעד עתה ניסתה הגמרא לומר שגם חכמים מודים שהמפציר בחברו לאכול עמו ומדירו מנכסיו אם לא יעשה כן, הרי זה נדרי זירוויין. אך משמצינו בברייתא שנחלקו חכמים עם רבי אליעזר בן יעקב במפציר בחברו, שוב אין לנו לומר את התירושים דלעיל, אלא עדיף לומר שנחלקו עליו בכל המקרים במפציר בחברו